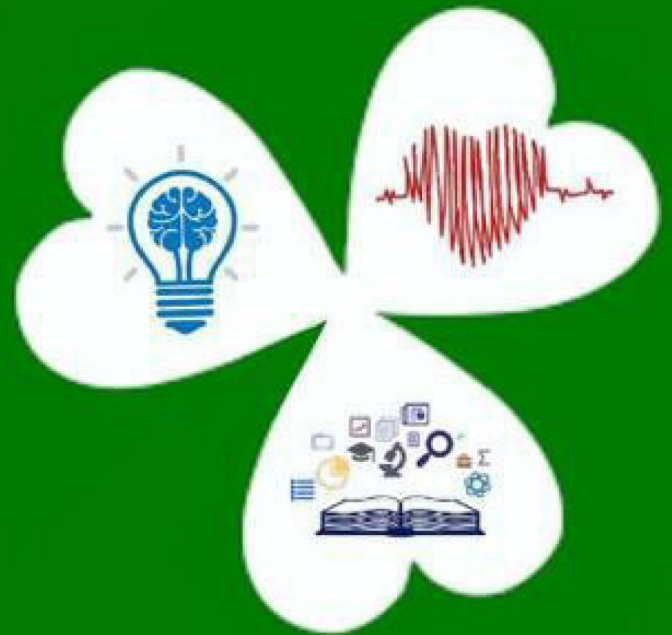

Наукові перспективи
Видавнича група

ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ НАУКИ

СЕРІЯ "ПЕДАГОГІКА"
СЕРІЯ "ПСИХОЛОГІЯ"
СЕРІЯ "МЕДИЦИНА"

№9(14)2022

Все буде Україна

Волошин В.Д. <i>КОНЦЕПТУАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ МОДЕЛЮВАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ ТАКТИЧНОГО РІВНЯ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ</i>	105
Гуменюк О.С., Пацула І.Н., Павлюк А.С. <i>ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ДІТЕЙ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ ТА РОЛЬ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ В ОРГАНІЗАЦІЇ КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВОГО ПРОЦЕСУ З ДІТЬМИ</i>	113
Діденко Н.М. <i>ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ</i>	127
Карпенко О.Є. <i>ПІДГОТОВКА ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В АВСТРІЇ</i>	139
Кас'яненко О.М., Лалак Н.В., Фенчак Л.М. <i>ІНКЛЮЗИВНЕ ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ: СПОСОБИ ОРГАНІЗАЦІЇ, ШЛЯХИ, МЕТОДИ, ЕФЕКТИВНІСТЬ</i>	149
Кирилович О.Ф. <i>ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ОДИН ІЗ СПОСОБІВ ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ</i>	160
Клеценко Л.В., Вишар Є.В. <i>ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО ЗДОРОВ'Я МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ «БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ»</i>	168
Кобржицький В.В. <i>ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НЕПЕРЕРВНОЇ ТУРИСТИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ</i>	179
Красюк Л.В., Ковтун Н.І., Липчанко-Ковачик О.В. <i>ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ДО ФОРМУВАННЯ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ</i>	189

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-9\(14\)-149-159](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-9(14)-149-159)

Кас'яненко Оксана Миколаївна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики дошкільної освіти педагогічного факультету, Мукачівський державний університет, вул. Митрополита Володимира 6/13. м. Мукачево, 89607, тел.: (050) 988-52-21, <https://orcid.org/0000-0001-6730-447X>

Лалак Наталія Володимирівна кандидат педагогічних наук, доцент кафедра теорії та методики дошкільної освіти педагогічного факультету, Мукачівський державний університет, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26, тел.: (050) 944-35-01, <https://orsid.org/0000-0003-2613-3541>

Фенчак Любов Михайлівна кандидат педагогічних наук, доцент кафедра теорії та методики дошкільної освіти педагогічного факультету, Мукачівський державний університет, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26, Україна, тел.: (03131) 211-09, <https://orsid.org/0000-0002-3960-8959>

ІНКЛЮЗИВНЕ ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ: СПОСОБИ ОРГАНІЗАЦІЇ, ШЛЯХИ, МЕТОДИ, ЕФЕКТИВНІСТЬ

Анотація. У статті зроблено загальний огляд сучасного стану розвитку інклюзивної освіти, її реалізації шляхом дистанційного навчання. Суспільні реалії останніх двох років в Україні (від весни 2020 року) змусили зробити радикальний перегляд умов навчання дітей, зокрема дітей з особливими освітніми потребами. Сучасна дитина частково сприймає навколишню дійсність крізь призму додаткових технічних засобів (гаджетів). І наразі вміння швидко пристосовуватися до нового, оволодівати новими інструментами та програмами з боку дітей, з особливими потребами в тому числі, рятує сучасний освітній процес від стагнації. Ефективність інклюзивної дистанційної освіти – спільна праця вчителів, батьків та учнів. Автором наголошено, що нині вони мають підтримувати тісний взаємозв'язок і обмін інформацією (враховуючи усю специфіку і труднощі останніх подій, ще й психологічно підтримувати одне одного). Учитель підбирає матеріал, розробляє «контент», проводить технічне та програмне забезпечення навчального процесу. У свою чергу, батьки – створюють сприятливі умови для навчання дитини з особливими освітніми потребами. Учень має при цьому розуміти, що його перебування на дистанційному навчанні в жодному разі не применшує важливість і необхідність серйозного та відповідального ставлення до освітнього процесу.

Зараз уже не мовиться про те, що краще – навчання онлайн чи оффлайн. В певні моменти онлайн-навчання – єдиний спосіб організації освітнього процесу. Різниця полягає лише у шляхах, методах, засобах забезпечення цього

процесу. Традиційні методи (лекції, розповідь, пояснення, самостійна робота тощо) зберігають своє значення і вагомість, проте, поряд із ними з'явилися нові методи дистанційного навчання, які здебільшого орієнтовані на залучення усіх органів сприйняття учнів. У випадку дітей з певними фізичними вадами – кожна методика може бути адоптована до індивідуальних потреб дитини.

Відтак для учнів з особливими потребами дистанційне навчання може мати додатковий позитивний момент – відсутність психологічної напруги за рахунок перебування учня в комфортній для нього обстановці.

Ключові слова: інклюзія, інклюзивне навчання, дистанційне навчання, методи інклюзивного навчання, діти з особливими освітніми потребами.

Kasianenko Oksana Mykolayivna Candidate at Pedagogical Sciences, Associate Professor Department of Theory and Methodology of Preschool Education Mukachevo State University, Metropolitan Volodymyr St., 6/13, Mukachevo, 89607, tel.: (050) 988-52-21, <https://orcid.org/0000-0001-6730-447X>

Lalak Natalia Volodymyrivna Candidate at Pedagogical Sciences, Associate Professor Department of Theory and Methodology of Preschool Education Mukachevo State University, tel.: (050) 944-35-01, Mukachevo, Uzhhorodska St., 26, <https://orsid.org/0000-0003-2613-3541>

Fenchak Lyubov Mykhaylivna Candidate at Pedagogical Sciences, Associate Professor Department of Theory and Methodology of Preschool Education Mukachevo State University, tel.: (03131) 211-09, Mukachevo, Uzhhorodska St., 26, <https://orsid.org/0000-0002-3960-8959>

INCLUSIVE DISTANCE EDUCATION IN THE MODERN EDUCATIONAL SPACE: METHODS OF ORGANIZATION, WAYS, METHODS, EFFICIENCY

Abstract. The article provides a general overview of the current state of development of inclusive education, its implementation through distance learning. The social realities of the last two years in Ukraine (from the spring of 2020) forced a radical revision of the conditions of education for children, in particular children with special educational needs. A modern child partially perceives the surrounding reality through the prism of additional technical means (gadgets). And currently, the ability to quickly adapt to the new, to master new tools and programs on the part of children, including those with special needs, saves the modern educational process from stagnation. The effectiveness of inclusive distance education is the joint work of teachers, parents and students. Today, they should maintain a close relationship and exchange of information (taking into account all the specifics and difficulties of

the recent events, and also psychologically support each other). The teacher selects the material, develops the "content", carries out the technical and software support of the educational process. In turn, parents create favorable conditions for the education of a child with special educational needs. At the same time, the student must understand that his stay in distance learning in no way diminishes the importance and necessity of a serious and responsible attitude to the educational process.

Now it is no longer a question of which is better – online or offline learning. At certain times, online education is the only way to organize the educational process. The difference is only in the ways, methods, means of ensuring this process. Traditional methods (lectures, narration, explanation, independent work, etc.) retain their importance and importance, however, along with them, new distance learning methods have appeared, which are mostly focused on engaging all the students' perception organs. In the case of children with certain physical disabilities, each technique can be adapted to the individual needs of the child.

In the case of students with special needs, distance learning can have an additional positive aspect – the absence of psychological tension due to the student being in a comfortable environment for him.

Keywords: inclusion, inclusive education, methods of inclusive education, children with special educational needs.

Постановка проблеми. Дискусії з питання ефективності дистанційного навчання є предметом низки розвідок. Спільнота, науковий та педагогічний світ розкололася на тих, хто «за» і «проти».

Важливо не займати крайню категоричну позицію у вирішенні проблематики дистанційного навчання, особливо по відношенню до дітей з особливими потребами. Враховуючи усю важливість і дискусійність проблематики, брати до уваги усі прогресивні набутки та корегувати певні недоліки, відповідно до потреб сьогодення.

У ряді важливих нормативно-правових актів, які з'явилися в Україні в останні роки, у зв'язку з новими важливими подіями, лежить базове розуміння єдиної загальнодержавної стратегії реформування галузі освіти. Вона базується на принципах недискримінації, врахуванні багатоманітності розвитку людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників, незважаючи на умови в яких опиняється дитина [1], [2], [3], [4].

Згідно Національної доктрини розвитку освіти у ХХІ столітті, вдосконалення системи освіти й виховання відповідно принципів гуманізації та індивідуалізації передбачає максимальне врахування особистісних та психофізичних особливостей дітей і створення таких умов освіти, які б сприяли своєчасному й повноцінному розвитку всіх сторін особистості дитини завдяки успішному вихованню та навчанню [2].

Які б ситуації не склалися наразі й надалі, дитина потребує усебічного розвитку. Дитина з особливими освітніми потребами – одна з найбільш вразливих соціальних категорій. Навчання такої дитини за замовчуванням має

низку особливостей. Щодо подій, які від 2020 року відбуваються в Україні і світі, зумовлюють радикальні зміни у суспільстві, які значно впливають на навчальний процес. Уже не мовиться про те, чи варто переходити на дистанційне навчання, наразі – це єдиний спосіб збереження освітнього процесу, навіть в найбільш несприятливих умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інклюзивної освіти в Україні вивчали О. Будник, Г. Давиденко, В. Коваленко, О. Колісник, А. Колупаєва, Л. Міщик, Ж. Матюх, Ю. Носенко, О. Таранченко та інші. Питанням дистанційної освіти дітей з особливими потребами присвячені роботи багатьох вітчизняних вчених, серед яких О. Андреев, С. Андрійчук, Ю. Богачков, Л. Власенко, І. Доценко, І. Козубовська, К. Рум'янцева, О.Пасічник, В. Староста, А. Хіля, А. Хуторський та ін. Проте постійні зміни в шкільній та позашкільній реальності змушують повертатися до цих питань знову і знову. Події останніх двох років – пандемія та війна в Україні – змусили вносити корективи в освітній процес загалом, так і щодо дистанційного навчання дітей з особливими потребами. Таким питанням присвячені останні публікації [5], [6], [7], [8], [9], [10].

Проблема інклюзивної освіти була висвітлена у працях багатьох психологів (С. Альохіної, О. Запорожця, Л. Аксенової, Л. Шипіциної та ін.). Одним з основоположників інклюзивної психології та освіти вважається

Л.Виготський, на думку якого «Особлива дитина – перш за все дитина, а потім вже особлива» .

Питання організації дистанційного навчання учнів з особливими потребами наразі не отримало повноцінного висвітлення в педагогічній літературі, що і зумовило вибір проблематики наукової статті.

Мета статті є аналіз основних способів організації, шляхів та методів інклюзивного дистанційного навчання. Доведення ефективності такого способу навчання для дітей з особливими потребами.

Завдання дослідження:

1. З'ясувати основні способи і шляхи організації інклюзивного дистанційного навчання в сучасному освітньому процесі.

2. Виділити методи, за допомогою яких можлива реалізація дистанційного навчання для дітей з особливими потребами.

3. Проаналізувати ефективність організації дистанційної освіти в навчанні дітей з особливими потребами.

Виклад основного матеріалу. Ще кілька десятиріч тому про «інклюзію» як таку не йшлося. У радянському освітньому просторі не було місця людям із вадами. Дитина із психічними чи фізичними вадами у кращому випадку могла розраховувати на формальне прилаштування до школи та індивідуальне домашнє відвідування з боку вчителів. При цьому домашня освіта вважалася чимось майже непристойним і з боку соціуму, і з боку самих

вчителів, яким така педагогічна практика «нав'язувалася» методичним навантаженням.

Однією із форм навчання наразі є дистанційне навчання, правильна організація якого у випадку з дітьми з особливими потребами демонструє неабияку ефективність. Особливо за умови організації індивідуального навчання. Дистанційне навчання – це спосіб організації процесу навчання, заснований на використанні сучасних ІТ-технологій, що дозволяють реалізувати навчання на відстані без безпосереднього контакту між викладачем та учням.

Організація освітнього процесу для учнів з особливими потребами відбувається різними шляхами і методами, серед яких:

- диференційоване навчання учнів з різними психо-фізіологічними вадами в спеціальних корекційних закладах;
- інтегроване навчання в спеціальних класах у звичайних освітніх закладах;
- інклюзивне навчання – коли діти з особливими потребами навчаються разом з іншими учнями загальноосвітніх шкіл.

Інклюзивна освіта є складовою соціальної політики, оскільки «основна ідея інклюзивної освіти полягає в діях у напрямі: від інтегрування в освітній заклад – до інтегрування в суспільство» [11, с.7].

Організація навчально-виховного процесу в інклюзивних класах під час дистанційного навчання передбачає проведення корекційно-розвивальних занять відповідно до Положення про дистанційну освіту закладів загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України [1].

Одним із способів включення в освітній процес є залучення інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) [12] [13]. Інформаційні технології дозволяють навіть на відстані учням з особливими потребами брати повноцінну участь в освітньому процесі. «Розробка рекомендацій та інструкцій щодо організації навчального процесу в умовах чинного воєнного стану є необхідною для якомога більш повного використання наявних можливостей організації процесу навчання дітей з особливими потребами» [8, с.195].

В історію освітнього процесу назавжди увійде весна 2020 року, коли усім освітянам довелося екстрено перебудувувати освітній процес. У життя вчителів, учнів та їхніх батьків увійшло поняття «дистанційна освіта». У той же час великого значення набули технології, які раніше використовувалися вчителями як допоміжні, наразі ставши невід'ємною і дуже важливою частиною освітнього процесу.

Компетенції вчителя, на яких базувалася теоретико-методологічна основа освітнього процесу, на момент переходу на дистанційне навчання здебільшого не вистачало. Тож виникла гостра потреба терміново засвоювати і впроваджувати в освітній процес цифрові дистанційні технології навчання. Цікаво, що саме обізнаність сучасних учнів в цифрових технологіях була по

суті рятівним колом ситуації. Оскільки саме учні швидко адаптувалися до необхідності переходу на онлайн-освіту. Для багатьох викладачів перехід на дистанційне навчання став свого роду перевіркою професійних компетенцій на готовність до роботи з електронними ресурсами і наявність розробленого цифрового навчального матеріалу. Сучасний світ неможливий без цього. Щоб вчити необхідно вчитися, учитель не може відставати від учня в обізнаності новим технологіям.

Якщо загалом шкільний освітній процес достатньо швидко та ефективно адаптувався до нових реалій, то як щодо інклюзивного навчання. Інклюзивна освіта щойно почала стверджуватися в освітньому процесі, поборовши спротив, перепони, відсутність достатнього методологічного забезпечення. Аж ось дітей з особливими потребами знову повернули додому, без необхідності постійного перебування у класі. Як це вплинуло на ефективність навчання?

Для інклюзивної освіти основною метою підвищення ефективності навчання є необхідність адаптації будь-якої методики викладання підздібності кожної окремої дитини, у тому числі дитини з обмеженими можливостями здоров'я.

Під час дистанційного навчання віртуальна взаємодія дозволяє знизити психологічну напругу, уникнути психологічного дискомфорту, що сприяє підвищенню комунікативної активності учня.

Щодо форм реалізації навчального процесу, деякі традиційні форми (лекції, самостійна робота) збереглися, щоправда, пройшовши трансформацію щодо шляхів втілення. Наприклад, лекція під час дистанційного навчання – відеоконференцзв'язок у режимі реального часу чи відеозапис. Самостійна робота може здійснюватися із використанням електронних версій навчальних посібників, підручників, аудіо- та відеозаписів. Паперові носії інформації у випадку з дистанційним навчанням також ніхто не відміняв. Наразі є альтернатива паперовий-електронний носій інформації. Варто зазначити, що думки з приводу того, який варіант кращий, розбіжні – серед вчителів, батьків і самих учнів. Усе залежить від індивідуальних особливостей самого реципієнта. Щодо учнів із фізичними вадами, сучасні адаптивні технології дозволяють їм повноцінно користуватися будь-якими гаджетами, що іноді значно полегшує навчальний процес. Потреби дітей з різними вадами потребують різного допоміжного методичного забезпечення. Так, діти із вадами зору потребують спеціальних програм та приладів для того, щоб переводити текст в альтернативний формат (програми читання з екрана, клавіатури, дисплеї і принтери Брайля).

Сучасний мультимедійний спосіб подачі навчального матеріалу дозволяє комплексно та ефективно впливати на всі органи сприйняття учнів. Одна й та сама інформація може бути подана традиційними методами – інформаційний ряд, реалізований у вигляді аудіо-, відео- чи текстового викладу матеріалу. Чи той же матеріал – схематизований, структурований, візуалізований у вигляді,

наприклад, презентації. У сучасних реаліях, коли увесь світ прагне до пришвидшення і скорочення кількості кроків на шляху до кінцевого результату, структурування інформації у вигляді схем, таблиць, презентації має неабияку ефективність. Сучасний учень будь-якого віку сприймає і запам'ятовує такий матеріал набагато краще. Крім того, саме дистанційне навчання підтвердило можливість, раціональність, ефективність такої подачі матеріалу.

Дистанційне навчання дозволяє подолати багато проблем традиційного навчання (прив'язка до території і в часі, недостатня самостійна активність учнів, директивність навчання та ін.), максимально розширює аудиторію учнів, дає можливість задоволення творчого потенціалу.

Самостійність учнів – наріжний камінь шкільної освіти і виховного процесу загалом. Регламентованість освітнього процесу в офлайн – шкільний розклад, усталений графік навчального року, освітнього процесу. Контроль цього графіку з боку вчителів та керівництва школи призводить іноді до того, що учні звикають до того, що їм «переставляють ноги» і у випадку відсутності зовнішнього контролю просто «випадають» з освітнього процесу. Вони просто не в змозі самоорганізуватися. Перебування вдома під час дистанційної освіти сприймалося деякими учнями як можливість пропустити урок, чи зімітувати активність робочого процесу. Тож внутрішня мотивація і вміння самостійно організувати власний навчальний простір – одна важливих проблем дистанційного навчання.

Щодо учнів з особливими потребами, зазвичай організація освітнього процесу для них відбувається не без допомоги дорослих. Тож про абсолютну самостійність тут не йдеться.

Дистанційна освіта має ряд переваг по відношенню до навчання учнів з особливими потребами:

- можна використовувати індивідуальний календарно-тематичний план;
- реалізація особистісно-орієнтованого підходу до навчання, з урахуванням індивідуальних потреб і особливостей розвитку учня;
- використання різних методів, технологій, форм індивідуального, самостійного, і в той же час, контрольованого вчителем та батьками навчання.

Одночасно із тим варто виділити умови, за яких відбувається організація робочого процесу для учнів з індивідуальними потребами:

- наявність відповідного технічного оснащення та безперебійного інтернету. можливість використання освітніх платформ для обміну інформацією;
- узгодження з батьками учнів розкладу та часу для проведення занять;
- спільна злагоджена участь в процесі дистанційного інклюзивного навчання вчителів, батьків, учнів.

При цьому в організації такого освітнього процесу важливу роль відіграє виконання кожним своїх «ролей». Так, учитель підбирає «контент» - матеріали для навчання, втілює та координує навчальний процес, організовує спілкування учасників дистанційного навчання, проводить перевірку та надає зворотній зв'язок. Батьки дитини допомагають налагодити освітній процес згідно узгодженого плану, допомагають дитині в організації освітнього простору, виконують функцію асистента дитини. Учителю варто при цьому враховувати імовірність того, що в «домашніх» умовах не завжди і не в усіх є можливість організувати сприятливі умови для навчання, виділити окреме приміщення. Усе це може ускладнити навчальний процес. Тож зворотній зв'язок між учителем та батьками (учнем) має бути налагоджений двобічно, задля узгодження і врахування усіх нюансів. Важливо дослухатися до батьків, обговорювати з ними проблемні моменти, шукати спільні рішення заради дитини.

Зі свого боку, батьки дитини на інклюзивному дистанційному навчанні мають усвідомити, що від них багато в чому залежить ефективність навчання їхньої дитини. У першу чергу, вони мають налагодити розпорядок дня – дитина має розуміти, що незважаючи на перебування в домашньому середовищі, вона при цьому підпорядкована певним правилам, розкладам і графікам. Освітній процес, зазвичай, припадає на першу половину дня, задля уникнення надмірної стомлюваності дитини. За можливості, потрібно обладнати окреме робоче місце учня, зі зручним столом і стільцем, прибрати усі зайві речі, що можуть відволікати, налагодити технічний бік питання (комп'ютер, Інтернет, вебкамера). Підготувати необхідні роздаткові матеріали, канцелярію, що може знадобитися під час уроку. Обов'язково слідкувати за тим, щоб дитина не перевтомлювалася під час навчання. Робити фізкультхвилинки.

Під час організації дистанційного навчання для дітей з особливими освітніми потребами «важливо пам'ятати, що вся освітня діяльність має спиратися на сильні сторони дитини, відповідно до її можливостей і потреб, з урахуванням особливостей нового «домашнього освітнього» середовища; ключовою залишається проблема збереження здоров'я дитини, суворе дотримання охоронно-педагогічного режиму» [14, с.587].

Для освоєння індивідуальних навчальних програм дітьми з особливими освітніми потребами можуть бути рекомендовані такі засоби комунікації: використання завдань та рекомендацій, що розміщені на сайті навчального закладу; створення груп з батьками, учнями в соціальних мережах (Viber, Telegram, WhatsApp та ін.); використання електронних платформ (ZOOM, Google Classroom тощо); проведення Skype-конференцій; спілкування по телефону; листування електронною поштою тощо [6, с.130].

Доцільним є використання інтерактивних дощок на зразок Trello або Padlet. Якщо дитина з особливими потребами інтегрована в загальний дистанційний навчальний процес, уроки проводяться спільно для усіх учнів

класу у вигляді інтернет-конференції, вчителю варто не забувати приділяти додаткову увагу таким учням.

З 2022 року відбулися зміни в процесі оцінювання знань учнів з особливими потребами. Наразі його можна проводити безпосередньо у загальної середньої освіти, а не у інклюзивно-ресурсному центрі (ІРЦ), як це було раніше [15].

Висновки. Отже, перевага дистанційного навчання в рамках інклюзивної освіти має ряд беззаперечних переваг – від формування психологічного комфорту учня, який перебуває в прийнятному для нього середовищі, до забезпечення особистісно-орієнтованого процесу навчання, з урахуванням усіх індивідуальних потреб.

Використання дистанційної форми навчання в інклюзивній освіті уможливорює рівноправне включення до освітнього процесу учнів із альтернативним розвитком, дає можливість для спілкування альтернативних дітей з однолітками та педагогами (наприклад, засобами спілкування на освітніх форумах, платформах, відеоконференціях), розвитку творчих здібностей. Завдяки дистанційному навчанню кожен учень може підтримувати оптимальний йому темп засвоєння матеріалу, що важливо для учнів з альтернативним розвитком.

Література:

1. Положення про дистанційне навчання (Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України 08.09.2020 № 1115). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20#Text> (дата звернення: 01.08.2022).
2. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. К.: Шкільний світ, 2001. 24с.
3. Сайт Міністерства освіти і науки України. Узагальнені новини від МОН і UNICEF. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilnaosvita/suchasne-doshkillya-pid-krilami-zahistu/uzagalneni-povini-vid-mon-i-unicef> (дата звернення: 01.08.2022).
4. Сайт Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ). Поради батькам під час війни. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/documents/parents-at-war> (дата звернення: 01.08.2022).
5. Братишко Т.А. Організація дистанційного навчання учнів з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищих і загальноосвітніх школах*. 2020. Вип.1 (70). С. 51-55. URL: http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2020/70/part_1/11.pdf (дата звернення: 01.08.2022).
6. Дмитрієва М.В., Галапчук-Тарнавська О.М., Неїжпапа Л.С. Організація інклюзивного навчання під час війни. *Перспективи та інновації науки*. 2022. №7(12). С. 126-137. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/download/1744/1742> (дата звернення: 01.08.2022).
7. Колбасова Х. Психологічний супровід навчання дітей з ООП за умов воєнного часу: на допомогу батькам та освітянам. *Наукові інновації та передові технології*. 2022. №7 (9). С. 46-58. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/download/1943/1942> (дата звернення: 01.08.2022).
8. Кричківська О., Хренова В., Гончар Н. Інклюзивне навчання в умовах воєнного стану. *Наука і техніка сьогодні*. 2022. №6 (6). С. 188-197. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nts/article/download/1839/1837> (дата звернення: 01.08.2022).
9. Хіля А. В. Особливі умови організації інклюзивного навчання в онлайн форматі. *Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук* : збірник матеріалів XI міжнародної науково-практичної інтернет конференції; за заг. ред. А. С. Полякова. Глухів. 2021. С. 45- 47.

10. Бондаренко З., Ткач А. Проблематика дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної освіти. *Středoevropský věstník Pro vědu a výzkum*. 2021. №9. С. 29-33. URL: http://czvestnic.info/ojs/index.php/cz_ojs/article/view/136 (дата звернення: 01.08.2022).

11. Колупасва А.А., Таранченко О.М. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник / А.А.Колупасва, Харків: Ранок, 2019. 304 с.

12. Король А. Інформаційно-комунікативні технології у процесі розвитку індивідуальних здібностей учнів. *Актуальні проблеми управління освітою і навчальними закладами*. 2021. №9. С. 29-33. URL: <https://japuoinz.donnu.edu.ua/article/view/11225> (дата звернення: 01.08.2022).

13. Єсікова І.В. Дидактичні умови використання ІКТ в інклюзивному середовищі закладів загальної середньої освіти. *Open educational e-environment of modern University*. 2021. №11. С. 62-70 URL: <https://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/view/2414-0325.2021.115/383> (дата звернення: 01.08.2022).

14. Коваленко В., Колісник О. Організація дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами в умовах довготривалого карантину. *Молодий вчений*. 2020. №4 (80). С. 586-589.

15. Рівні підтримки для дітей з ООП: що змінюється та які виклики. URL: <https://nus.org.ua/articles/rivni-pidtrymky-dlya-ditej-z-ooop-shho-zminuyetsya-ta-yaki-vyklyky/> (дата звернення: 01.08.2022).

16. Хренова В. Методи соціально-психологічної адаптації учнів закладу загальної середньої освіти в умовах інклюзивного навчання. *Формування здоров'язбережувальних компетентностей молоді в умовах глобалізації: реалії та перспективи: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. Хмельницький: Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. 2020. С. 205-208.

References:

a. Polozhennia pro dystantsiine navchannia (Zatverdzheno nakazom Ministerstva osvity i nauky Ukrainy 08.09.2020 № 1115) [Regulations on distance learning (Approved by order of the Ministry of Education and Science of Ukraine on September 8, 2020 No. 1115)]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20#Text> [in Ukrainian].

b. *Natsionalna doktryna rozvytku osvity Ukrainy u XXI stolitti* [National doctrine of education development of Ukraine in the 21st century] (2001). K.: Shkilnyi svit,. [in Ukrainian].

c. *Sait Ministerstva osvity i nauky Ukrainy. Uzahalneni novyny vid MON i UNICEF* [Website of the Ministry of Education and Science of Ukraine. Generalized news from the Ministry of Education and Culture and UNICEF]. (n.d.). Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilnaosvita/suchasne-doshkillya-pid-krilami-zahistu/uzagalneni-novini-vid-mon-i-unicef> [in Ukrainian].

d. *Sait Dytiachoho fondu OON (IuNISEF). Porady batkam pid chas viiny*. [The website of the United Nations Children's Fund (UNICEF). Advice for parents during wartime]. (n.d.). Retrieved from <https://www.unicef.org/ukraine/documents/parents-at-war> (accessed 01 August 2022). [in Ukrainian].

e. Bratyshko, T.A. (2020). Organizaciya dystancijnogo navchannja uchniv z osoblyvymi osvytynymi potrebamy v umovah inkluzyvnoyi osvity [Organization of distance learning for students with special educational needs in an inclusive education] *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchikh i zahalnoosvitnikh shkolakh - Pedagogy of creative personality formation in higher and secondary schools, 1*, 51-55. Retrieved from: http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2020/70/part_1/11.pdf [in Ukrainian].

f. Dmitriieva, M.V., Halapchuk-Tarnavska, O.M., Neizhpapa L.S. (2022). Orhanizatsiia inkluzyvnogo navchannia pid chas viiny [Organization of inclusive education during the war]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky - Perspectives and innovations of science*, 7, 126-137. Retrieved from: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/download/1744/1742> (accessed 01 August 2022) [in Ukrainian].

g. Kolbasova, Kh. (2022). Pskholohichniy suprovid navchannia ditei z OOP za umov voiennoho chasu: na dopomohu batkam ta osvitanam [Psychological accompanying of teaching children in plates in war conditions: to help parents and educators]. *Naukovi innovatsii taperedovi tekhnologii- Scientific innovations and advanced technologies*, 7, 46-58. Retrieved from: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/download/1943/1942> (accessed 01 August 2022) [in Ukrainian].

h. Krychkivska, O., Khrenova, V., Honchar N. (2022). Inkluzyvne navchannia v umovakh voiennoho stanu [Special conditions for the organization of inclusive education in the online format]. *Nauka i tekhnika sohodni* - , 6, 188-197. Retrieved from: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nts/article/download/1839/1837> (accessed 01 August 2022) [in Ukrainian].

i. Khilia, A. V. (2021). Osoblyvi umovy orhanizatsii inkluzyvnogo navchannia v onlain formati [Special conditions for the organization of inclusive education in the online format]. *Aktualni pytannia suspilnykh ta humanitarnykh nauk- Actual issues of social sciences and humanities*, 45-47 [in Ukrainian].

j. Bondarenko, Z., Tkach, A. (2021). Problematyka dystantsiinoho navchannia ditei z osoblyvymy osvitnimy potrebamy v umovakh inkluzyvnoi osvity [Problems of distance learning of children with special educational needs in the conditions of inclusive education]. *Stredoevropský věstník Pro vědu a výzkum*, 9, 29-33. Retrieved from: http://czvestnic.info/ojs/index.php/cz_ojs/article/view/136 (accessed 01 August 2022) [in Ukrainian].

k. Kolupaieva, A.A. (2019). *Navchannia ditei z osoblyvymy osvitnimy potrebamy v inkluzyvnomu seredovyshchi* [Education of children with special educational needs in an inclusive environment: educational and methodological manual]. Kharkiv: Ranok. [in Ukrainian].

l. Korol, A. (2021). Informatsiino-komunikatyvni tekhnologii u protsesi rozvytku individualnykh zdibnostei uchniv [Information and communication technologies in the process of developing individual abilities of students]. *Aktualni problemy upravlinnia osvitoiu i navchalnymy zakladamy - Actual problems of management of education and educational institutions*, 9, 29-33. Retrieved from: <https://japuoinz.donnu.edu.ua/article/view/11225> (accessed 01 August 2022) [in Ukrainian].

m. Iesikova, I.V. (2021). Dydaktychni umovy vykorystannia IKT v inkluzyvnomu seredovyshchi zakladiv zahalnoi serednoi osvity [Didactic conditions for the use of ICT in the inclusive environment of general secondary education institutions]. *Open educational e-environment of modern University*, 11, 62-70. Retrieved from: <https://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/view/2414-0325.2021.115/383> (accessed 01 August 2022) [in Ukrainian].

n. Kovalenko, V., Kolisnyk, O. (2020). Orhanizatsiia dystantsiinoho navchannia ditei z osoblyvymy osvitnimy potrebamy v umovakh dovhotryvaloho karantynu [Organization of distance education for children with special educational needs in conditions of long-term quarantine]. *Molodyi vchenyi- Young scientist*, 4(80), 586-589. [in Ukrainian].

o. *Rivni pidtrymky dlia ditei z OOP: shcho zminiuietsia ta yaki vyklyky* [Levels of support for children with SEN: what is changing and what are the challenges]. (n.d.). Retrieved from https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-1-349-26616-6_9 [in Ukrainian].

p. Khrenova, V. (2020). Metody sotsialno-psykholohichnoi adaptatsii uchniv zakladu zahalnoi serednoi osvity v umovakh inkluzyvnogo navchannia [Metody sotsialno-psykholohichnoi adaptatsii uchniv zakladu zahalnoi serednoi osvity v umovakh inkluzyvnogo navchannia]. *Formuvannia zdoroviazberezhuvalnykh kompetentnosti molodi v umovakh hlobalizatsii: realii ta perspektyvy - Formation of health-saving competences of young people in the conditions of globalization: realities and prospects* (pp. 205-208). Khmelnytskyi: Khmelnytskyi Humanitarian and Pedagogical Academy) [in Ukrainian].

УДК 371.382.026

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-9\(14\)-160-167](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-9(14)-160-167)

Кирилович Олена Феліксівна старший викладач кафедри теорії та методики початкової освіти, заступник декана факультету європейської освіти, Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, вул. Степана Дем'янчука, 4, м. Рівне, 33027, тел.: (093) 619-12-09, <https://orcid.org/0000-0002-4597-2546>

ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ОДИН ІЗ СПОСОБІВ ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Анотація. У статті розглянуто значимість використання ігрових технологій на уроках української мови в початковій школі. Визначено, що ігрові технології сприяють вихованню пізнавальних інтересів та активації діяльності учнів; ігрові методи можна використовувати на будь-яких уроках, тим самим зробити навчання молодших школярів захоплюючим та посильним для їхнього віку. У статті досліджено особливості використання дидактичних ігор на уроках української мови як одного із способів збагачення словникового запасу молодших школярів. Охарактеризовано вимоги до використання дидактичних ігор в освітньому процесі, визначено завдання словникової роботи в початкових класах. Окреслено роль ігор для збагачення лексичного запасу молодших школярів. Під час роботи зі збагачення словника молодших школярів пропонуємо використання дидактичних ігор за такими напрямками: робота над словом, словосполученням, реченням та текстом. У статті наведено декілька прикладів ігор для роботи зі збагачення словника молодших школярів. Визначено, що ефективність застосування ігрових технологій полягає в тому, що ігри сприяють формуванню певних компетенцій, вихованні самостійності, ініціативності, розвитку уваги, пам'яті, мови, мислення, умінь порівнювати, зіставляти, знаходити аналогії, уяви, розвитку креативності, уміння знаходити необхідні рішення, розвитку мотивації комунікативної діяльності. В освітньому ігрові технології виконують такі функції: пробудження інтересу, розвиток мовлення, подолання складнощів, включення до колективу тощо. Зазначено, що вправи для збагачення словникового запасу є ефективними тоді, коли вивчені нові слова систематично перевіряються учителем на вміння безпомилково їх писати та використовувати у мовленні.

Ключові слова: дидактичні ігри, молодші школярі, словниковий запас, урок української мови, розвиток мовлення.

Kyrylovych Olena Feliksivna Senior lecturer of the Department of Theory and Methodology of Primary Education, deputy dean of the Faculty of European Education, Academician Stepan Demianchuk International University of Economics and Humanities, Stepana Demianchuk St., 4, Rivne, 33027, tel.: (093) 619-12-09, <https://orcid.org/0000-0002-4597-2546>

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>